

“Kijk verder dan de getallen, wees proactief en alert als uw rol in het maatschappelijk verkeer daarom vraagt”, zei minister Bos van Financiën eind november op de uiterst druk bezochte Accountantsdag 2008. Daar ging het over de kredietcrisis en over de juiste balans tussen nu en straks. In hoeverre moeten voorzieningen voor volgende generaties op de balans van nu?

TEKST LEX VAN ALMELO | BEELD MARJA BROUWER

ACCOUNTANTSdag 2008

De balans tussen vandaag en morg

Nee”, zegt bestuursvoorzitter Roger Dassen van Deloitte als dagvoorzitter Peter van Ingen vraagt of hij zijn handtekening zou hebben gezet onder de Staatsbalans. Want volgens een onderzoek dat Deloitte uitvoerde in opdracht van het NIVRA, zou op de balans van de Staat der Nederlanden een tekort van 1.146 miljard euro behoren te staan in plaats van een overschot van 8,3 miljard. Op de meest recente Derde Dinsdag van september heerste een jubelstemming over het staatsvermogen, dat van ultimo 2004 tot ultimo 2007 met 97 miljard was toegenomen. Voor het eerst sinds 1949, toen de eerste Staatsbalans werd gepubliceerd, was er een - licht - overschot. Maar ruim twee maanden later heeft de staats-schuld - dankzij de reddingsacties voor de

financiële sector - de historische omvang van 283 miljard. “Het kan verkeren”, zegt Dassen Bredero na.

ANDERE VERSLAGGEVING

Dassen vindt de financiële verantwoording van de Staat niet transparant genoeg. Op de huidige Staatsbalans zijn de financiële aspecten van het gevoerde over-

heidsbeleid niet zichtbaar. Ook wordt te weinig rekening gehouden met de financiële gevolgen van maatschappelijke ontwikkelingen. Zo is een deel van het begrotingsoverschot te danken aan de ‘winstrechten op minerale reserves’, ofwel: op aardgasbaten die afhankelijk zijn van de ontwikkelingen van de olieprijs. Omdat de reserves over ruim

Fixatie op cijfers

Kijk voorbij de cijfers, zegt minister van Financiën Wouter Bos op de Accountantsdag. Journalist Bernard Hammelburg laat aan de hand van een fictief memo voor de minister van Financiën grappend zien waartoe de fixatie op cijfers kan leiden. In het memo schrijft een ambtenaar van Financiën dat kan worden bezuinigd op concerten door violisten niet langer dezelfde noten te laten spelen, hoornisten niet te laten herhalen wat de strijkers zojuist hebben gespeeld en noten voortaan af te ronden tot 16°, omdat het oefenen van 32° noten onevenredig veel energie kost. “Op deze manier had de *Unvollendete* van Schubert in twintig minuten kunnen worden afgerond.”

en

Mädir Eugster
balanceert met
palmnerven.

twintig jaar op zijn, moet vanaf 2030 rekening worden gehouden met een inkomstenderving van 7,5 miljard. Ook de kosten van de klimaatverandering (36 miljard voor een nieuw deltaplan) en de vergrijzing zijn niet op de Staatsbalans terug te vinden. Terwijl verder de financiële gevolgen van de behoefte aan meer mobiliteit met beperkte CO₂-uitstoot en bevordering van de kenniseconomie ontbreken.

Dassen: "Wij gaan majeure uitdagingen tegenkomen in de publieke sector. Daarvoor is een andere methodiek van financiële verslaggeving nodig, waarmee je een beter inzicht krijgt en het gevoerde beleid beter kunt verantwoorden. Alleen al de grote staatsdeelnemingen in de private sector zijn daarvoor een reden."

Bas Jacobs, hoogleraar economie en over-

Jan Helderman: 'Als beroepsgroep moet je misschien collectief een keer je vinger opsteken.'

heidsfinanciën, vreest dat de regering de mogelijke effecten van de verleende garanties aan financiële instellingen doorschuift naar de toekomst. Jacobs: "Als overheid moet je alle risico's en alle latente verplichtingen op de balans zetten."

SEKS EN FILE

Minister Bos van Financiën zegt in zijn lezing toe de verslaglegging over de deelnemingen en de opbrengsten daarvan niet alleen op de gebruikelijke wijze te verwerken in de begroting en het jaarverslag. In de Najaarsnota is nu al een speci-

fiek en integraal overzicht opgenomen en de minister zal dat overzicht blijven actualiseren en toelichten.

De bewindsman onderstreept dat hij wel degelijk oog heeft voor "financiële houdbaarheid". De discussie over de financiële gevolgen van de vergrijzing is volgens hem een voorbeeld van hoe moeilijk het is om de kosten van maatschappelijke ontwikkelingen te bespreken. In deze discussie zijn de uitkomsten van rekenmodellen "verabsoluteerd", waardoor het "in essentie politiek debat vertechnocratiseerd werd". De discussie over houdbaarheid gaat volgens Bos niet alleen over geld. Het doel van beleid is in beginsel het grootste geluk voor het grootste aantal mensen. ■

Wouter Bos: 'Het gegoochel met getallen door bankiers heeft weinig moois opgeleverd.'

"Niet alleen nu, maar ook voor de volgende generaties."

Uit een officiële tabel over geluk heeft de bewindsman begrepen dat Nederlanders "de meeste tijd besteden aan dingen waar ze het minst gelukkig van worden - in de file staan - en de minste tijd aan waar zij het meest gelukkig van worden: seks."

VLOEKEN IN DE KERK

Het is volgens Bos prima dat de accountants tijdens de Accountantsdag "balanceren tussen financiële werkelijkheid en maatschappelijke wenselijkheid, tussen nu en straks". Hij waarschuwt echter dat het rendement van investeringen in onderwijs, klimaat en wijken niet is te vangen in

rekenmodellen. De modellen van het Cultureel Plan Bureau verbreden tot "een integrale intergenerationele welvaartsanalyse" is volgens Bos "onwenselijk en onhaalbaar". De minister wil dat toekomstgerichte beslissingen met behulp van de Monitor Duurzaam Nederland zoveel mogelijk gebaseerd blijven worden op relevante informatie. Niet alleen cijfers dus. VNO-NCW-voorzitter Bernard Wientjes is het helemaal met Bos eens dat je niet alles in cijfers kunt vangen en dat de waarde van de Staatsbalans betrekkelijk is. "Het duurzaamheidstekort zie je niet terug op de balans, maar wel in de maatschappij." Roger Dassen: "De balans is - ik vloek nu in de kerk - niet alles. Maar wij denken

Saskia Stuiveling: 'Accountants moeten de koppen bij elkaar steken.'

dat je met een andere balans politieke afwegingen beter kunt beoordelen. Dat is de portee van de discussie."

CRISIS

Tijdens een intermezzo demonstreert de Zwitserse evenwichtskunstenaar Mädir Eugster met gedroogde palmnerven wat dagvoorzitter Peter van Ingen "de ultieme balans" noemt. Hij begint met een kleine steel dwars over een ander steeltje te leggen. Uiteindelijk heeft hij een stuk of twintig - steeds groter wordende - stelen zo op elkaar gelegd, dat zij een vleugelgeraamte vormen, dat hij laat rusten op een grote palmbladnerf. In plaats van dan triomfantelijk een welverdiend applaus in ontvangst te nemen, verwijdt Eugster het steeltje waar hij mee begon. Meteen stort zijn bouwwerk met donderend geraas in elkaar. Het is alsof je naar de opkomst en ondergang van het financiële stelsel zit te kijken. Accountant Hans Verkruijsse (Ernst & Young) vindt dat het Wall Street-kapitalisme plaats moet maken voor een ander type economie, waarin veel meer oog bestaat voor duurzaamheid. Piet Moerland, lid van de raad van bestuur van de Rabobank, wil zo ver niet gaan en wijst erop dat wij Nederlanders dat kapitalisme hebben uitgevonden met de VOC. Maar Moerland steekt de hand in eigen boezem. Eén aspect van de crisis is dat "wij zijn doorgeslagen" met het scheiden van de risico's van hun bron en het verspreiden

Debatten

In de grote zaal debatteerden negen deelnemers onder leiding van Buitenhof-presentator Peter van Ingen met elkaar. 's Ochtends over de vraag wat de beleidsmatige en politieke consequenties zijn van de **Rijksbalans**, zoals die er volgens Deloitte en het NIVRA uit zou moeten zien. Deelnemers:

- Agnes Jongerius, voorzitter FNV (en volgens de Volkskrant de machtigste vrouw van Nederland)
- Bernard Wientjes, voorzitter VNO-NCW
- Bas Jacobs, hoogleraar economie en overheidsfinanciën Erasmus Universiteit Rotterdam
- Frans Weekers, Kamerlid en financieel woordvoerder VVD
- Roger Dassen, bestuursvoorzitter Deloitte

Over 'De illusie van het getal' en de **verantwoording van beleidsinformatie** debatteerden 's middags:

- Saskia J. Stuiveling, president Algemene Rekenkamer
- Piet Moerland, lid raad van bestuur Rabobank
- Jan Mastwijk, Kamerlid CDA, lid Vaste Kamercommissies voor Financiën en voor de Rijksuitgaven
- Hans Verkruijsse, partner Ernst & Young Accountants

Bas Jacobs: 'Als overheid moet je alle risico's en alle latente verplichtingen op de balans zetten.'

'Nee', zegt Roger Dassen op de vraag of hij zijn handtekening zou hebben gezet onder de Staatsbalans.

Deelsessies

Op de middag van de 101ste Accountantsdag gingen de 1.200 deelnemers in zeven deelsessies in discussie.

- **De staatsbalans; over IPSAS en de erfenis voor een nieuwe generatie.** Inleiders: Laura van der Geest (directeur-generaal Rijksbegroting Ministerie van Financiën) en Frans van Schaik (partner Deloitte Accountants). Facilitator: Robert Mul, directeur Rekenkamer Rotterdam
- **Hoe duur is duurzaam? Duurzaamheidscriteria voor financiering in het mkb.** Inleider: Coert Beerman (directeur Rabobank Rotterdam). Facilitator: Willem van Wijngaarden (SRA/NIVRA-Nyenrode)
- **Scenario's voor een nieuwe wereld.** Inleider: Hein van de Wildenberg (head of group Planning Shell). Facilitator: Berry Wammes (NIVRA)
- **Verbeter de wereld, begin bij het geld.** Inleider: Henk Keilman (RIG Investments, als durfinvesteerder bekend van KRO's *Dragons Den*). Facilitator: Joost Eerdmans (adviseur Public Affairs Deloitte)
- **De balans van Nederland, een fiscaal (mkb-)perspectief.** Inleider: Leo Stevens (emeritus hoogleraar fiscale economie). Facilitator: Jan Zweekhorst (Govers Accountants en Adviseurs)
- **De all-inclusive accountant is dood, leve de i-accountant.** Inleider: Hans Verkruijsse (partner Ernst & Young Accountants). Facilitator: Arnout van Kempen (Van Kempen Compliance & Legal Support)
- **Op weg naar werken in 2020.** Inleider: Rien Wiegeraad (PricewaterhouseCoopers Accountants). Facilitator: Anne-Marke van Arkel (algemeen directeur NOVAA)

van de risico's over de hele wereld. "Deze crisis heeft een zuiverende werking. Wij gaan onze wonden likken. We gaan weer terug naar de core van het bankieren en terug naar de basics: het lokale gebied. Wij dachten dat we redelijk goede waarborgen hadden, maar onze modellen bleken niet voldoende. Wij moeten ook ons instinct volgen en onze oren aan de grond houden."

SAMEN ALERT ZIJN

Volgens minister Bos van Financiën heeft "het gegoochel met getallen door bankiers - gedreven door *infectious greed* - weinig

moois opgeleverd". Daarom roept hij de accountants op: "Kijk verder dan de getallen. Wees proactief en alert als uw rol in het maatschappelijk verkeer daarom vraagt. En ga op zoek naar een balans tussen vertrouwen en controle."

Als dagvoorzitter Van Ingen de accountants vraagt wat zij hadden kunnen doen om de kredietcrisis te voorkomen, reageert Hans Verkruijsse defensief: "Je moet de risico's wel eerst kennen om ze te kunnen herkennen."

Die houding vindt president Saskia Stuiveling van de Algemene Rekenkamer niet sterk. Volgens haar letten accountants "vooral op hun eigen risico's". De disclaimers bij de accountantsverklaring beslaan soms meer pagina's dan de verklaring zelf. Om van elkaars ervaringen te leren en de maatschappij van de lessen te laten profiteren moeten accountants de koppen bij elkaar steken, stelt zij. Nu komen de risico's bij ondernemingen niet verder dan de management letter. "Die krijgt niemand te zien, tenzij deze openbaar wordt in een enquête."

De oproep is niet aan dovemansoren gericht. NIVRA-voorzitter Jan Helderman: "Accountants doen enorm veel kennis op bij cliënten. Als beroepsgroep moet je misschien collectief iets met die kennis doen en een keer je vinger opsteken. Natuurlijk moet dat weloverwogen, je moet er elke keer goed over nadenken. Maar we zouden dat iets meer kunnen doen." □

Meer op Accountant.nl

Zie voor een uitgebreide weergave van sommige debatten en bijdragen tijdens deze Accountantsdag de volgende berichten op Accountant.nl:

www.accountant.nl/Accountant/Nieuws/Geen+helder+zicht+op+financie+positie+Nederlands
www.accountant.nl/Accountant/Nieuws/Accountants+wees+proactief+en+alert
www.accountant.nl/Accountant/Nieuws/Accountantsverklaring+bij+aanvraag+werktijdverkort